

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

ІНСТИТУТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Кафедра міжнародного приватного права

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник директора
з навчальної роботи

_____ ***І.О. Мінгазутдінов***

«__» _____ 2013 р.

**ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

«МІЖНАРОДНЕ ПРАВО ЦІННИХ ПАПЕРІВ»

для студентів

галузі знань   **0302 «Міжнародні відносини»**
спеціальності   **8.03020201 «Міжнародне право»**

КИЇВ – 2013

Розробник: д.ю.н., професор Бірюков Олександр Миколайович

Обговорено та рекомендовано до видання Науково-методичною радою Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Протокол від « ____ » _____ 20__ року № ____

Голова науково-методичної ради _____ В.А. Бугров

« ____ » _____ 20__ року

© Бірюков О.М., 2013 рік

© _____, 20__ рік

© _____, 20__ рік

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Міжнародне право цінних паперів» є складовою освітньо-професійної програми підготовки фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем «магістр» з *галузі знань* – **0302 «Міжнародні відносини», спеціальності** – **8.03020201 «Міжнародне право».**

Предметом вивчення навчальної дисципліни є доктрина і законодавство про цінні папери; особливості випуску та обігу цінних паперів; специфіка обігу цінних паперів на організованих та неорганізованих ринках; уніфікація правових норм у цій сфері; Регламенти і Директиви Європейського Союзу; міжнародні стандарти у сфері обігу цінних паперів; національне законодавство України, яке регулює відповідні відносини; документи і рішення судів України.

Міждисциплінарні зв'язки. Навчальна дисципліна «Міжнародне право цінних паперів» є однією із складових комплексної підготовки бакалаврів за напрямом підготовки «Міжнародне право». Навчальна дисципліна «Міжнародне право цінних паперів» викладається після засвоєння студентами дисциплін «Порівняльне цивільне право», «Міжнародне приватне право».

Курс складається з *двох змістових модулів. Перший модуль* присвячений вивченню функцій цінних паперів у ринковій економіці, специфічній термінології, видам цінних паперів, юридичної природи цінних паперів, а також буде окремо розглянуто кожний вид цінного паперу, передбаченого у законодавстві України. Протягом *другого змістовного модулю* буде розглянуто правове положення емітентів, процедуру випуску в обіг, особливості розміщення та погашення кожного виду цінних паперів, діяльність фондових бірж.

1. Мета і завдання навчальної дисципліни

1.1. **Мета навчальної дисципліни** – дати студентам знання та вміння користуватися специфічним категорійно-понятійним апаратом, ознайомити із законодавством України у цій важливій сфері правового регулювання суспільних відносин, навчити тлумачити норми чинного законодавства та правильно застосовувати їх у судовій практиці. У межах цього курсу студенти будуть ознайомлені зі станом законодавства у зазначеній сфері законодавства окремих країн світу, з основними тенденціями у сфері розвитку теорії та судової практики.

Метою цього курсу також є ознайомлення студентів з сучасними концепціями, на яких будується законодавство України та окремих країн світу і з основними тенденціями розвитку фондового ринку у контексті відомих світових процесів: глобалізації економіки, інтернаціоналізації торгівлі та регіоналізації міжнародних ринків.

1.2. **Завдання** – надати студентам *знання про:*

- теоретичні положення міжнародного права цінних паперів, його поняття, характеристика учасників правовідносин, джерела, співвідношення з іншими сферами законодавства;

- правовий статус учасників фондового ринку;
- основні етапи випуску цінних паперів;
- погашення цінних паперів.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент повинен –

знати предмет регулювання правовідносин відповідним законодавством, суть суспільних відносин у відповідній сфері, сучасний стан розвитку чинного законодавства в Україні та окремих країнах світу, а також основні міжнародні документи з цієї тематики.

сформуувати вміння і отримати практичні навички з:

- системного аналізу норм права цінних паперів;
- застосовування на практиці внутрішніх норм і міжнародних джерел міжнародного права цінних паперів;
- складання процесуальних документів для суду;
- здійснення комплексного юридичного аналізу процедури випуску цінних паперів;
- здійснення багатоаспектного аналізу усіх етапів обігу цінних паперів;
- діяльності організованих ринків;
- проведення наукових досліджень з тематики міжнародного права цінних паперів.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться **74 год. (2 кредити ECTS)**, зокрема: *лекції – 18 год., семінарські заняття – 14 год., самостійна робота – 42 год.* У курсі передбачено **2 змістових модулі і 2 модульні контрольні роботи**. Завершується дисципліна – **заліком**.

Інформаційні джерела: підручники, навчальні посібники, монографії, наукові статті, ресурси в мережі Інтернет, нормативно-правові акти і міжнародні документи.

2. Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік

3. Засоби діагностики успішності навчання та методи оцінювання

3.1. Знання студентів та розуміння особливостей регулювання відносин неспроможності оцінюється за допомогою: тематичних завдань, дослідницьких завдань, аналітики, групової роботи, кейс-стаді, ситуативних тестових завдань, опитування у різних формах.

3.2. Когнітивні навички (навички мислення) оцінюються через: аналіз, есе, кейси, різнорівневі тести, оцінювання усіх передбачених навчальним планом змістовних частин (модулів), включаючи самостійну роботу.

3.3. Практичні навички студентів оцінюються за допомогою: проектної практичної роботи, есе, кейсів, комбінованих різнорівневих тестів у поєднанні

або без поєднання з конкретними ситуативними завданнями; написання практичної роботи, участі у рольових іграх, аналізу ситуацій роботи судових органів, огляду практичної роботи міжнародних інституцій, порівняльного аналізу правових норм.

3.4. Контроль знань здійснюється за модульно-рейтинговою системою, яка передбачає дворівневе оцінювання засвоєного матеріалу, зокрема, 1) оцінювання теоретичної підготовки (100%) включає: презентацію (20%), глибинність методології у репрезентованому дослідженні (20%), здійсненність та узгодженість пропозицій (20%), ступінь оригінальності (20%) та визначення методологічних проблем теми, ситуації (20%); 2) та оцінювання практичної підготовки (100%), що включає: якісну цілісність спостереження (25%), здатність оцінити проблему (25%), ідентифікацію шляхів і методологію вирішення проблеми, яка виникла чи може виникнути (25%), окреслення шляхів вирішення специфічних (неординарних) проблем (25%).

Контроль якості вищої освіти, засоби діагностики та методи оцінювання детально зазначені у «Положенні про порядок оцінювання знань студентів при кредитно-модульній системі організації навчального процесу» та відповідно у робочих програмах навчальних дисциплін.

Відповідно до існуючих вимог дипломований фахівець **повинен мати** високий рівень професійної підготовки, поєднувати фундаментальну наукову і практичну підготовку, досконало володіти своєю спеціальністю. Фахівець повинен знати основні положення нормативних актів за вивченою навчальною дисципліною, володіти методологічними техніками, необхідних для виконання практичних завдань, знати стан та перспективи розвитку правового регулювання відповідних приватноправових відносин, зокрема у зазначеній сфері, у світі.

Контроль знань і розподіл балів, які отримують студенти. Контроль здійснюється за *кредитно-модульною* системою організації навчального процесу (КМСОНП).

Дана система оцінювання знань студентів розроблена з метою сприяння формуванню системних та систематичних знань, постійної і ритмічної самостійної роботи студентів впродовж семестру, підвищення об'єктивності оцінювання знань та адаптації до вимог, визначених ECTS.

Оцінювання знань студентів повинно сприяти реалізації низки завдань, зокрема:

- підвищення мотивації студентів до системного навчання впродовж семестру та навчального року, переорієнтація їх цілей з отримання позитивної оцінки на формування системних, стійких знань, умінь та навичок;
- відповідності переліку, форм, та змісту контрольних заходів вимогам КМСОНП;
- відкритості контролю, яка базується на ознайомленні студентів на початку вивчення дисципліни є переліком, формами та змістом контрольних завдань, критеріями та порядком їх оцінювання;

- зменшення випадків суб'єктивізму при оцінюванні знань, що забезпечується виконанням індивідуальних завдань із застосуванням модульної системи оцінювання, іспиту;

- розширення можливостей для всебічного розкриття здібностей студентів, розвитку творчого мислення, та підвищення ефективності навчального процесу.

Навчання студентів з даної дисципліни організовано з поєднанням аудиторних занять і самостійної роботи студентів над рекомендованими джерелами інформації та виконанням індивідуальних завдань. **Залікова оцінка** є сумою балів поточного, модульного і підсумкового контролю. Результати навчання студентів *оцінюються за 100-бальною системою: 60 балів – робота протягом семестру; 40 балів – залік.*

4. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1 ЦІННІ ПАПЕРИ

Тема 1. Поняття та види цінних паперів

Загальна характеристика цінних паперів. Ознаки цінних паперів, їх функції та роль на ринку. Визначення цінних паперів згідно з українським законодавством. Важливість визначення поняття цінних паперів. Законодавче визначення цінних паперів в Україні. Основні класифікації цінних паперів: іменні, на пред'явника, ордерні та ін. Групи цінних паперів. Загальна характеристика цінних паперів. Поняття оборотних документів у законодавстві окремих країн світу. Міжнародні документи у цій сфері.

Тема 2. Емісійні цінні папери

Загальна характеристика емісійних цінних паперів. Поняття, функції і правовий статус сертифікату акцій. Вимоги законодавства України стосовно реєстрації випуску акцій. Основні ознаки облігацій. Державні облігації. Облігації підприємств. Риси облігацій, що відрізняють їх від інших видів цінних паперів. Регулювання випуску та обігу корпоративних облігацій, облігацій державних внутрішніх позик, облігацій державних казначейських зобов'язань, облігацій державних цільових безпроцентних позик тощо. Міжнародні стандарти щодо випуску і обігу емісійних цінних паперів.

Тема 3. Неемісійні цінні папери

Характеристика казначейських зобов'язань. Ощадні сертифікати. Приватизаційні папери на фондовому ринку. Роль державних органів в регулюванні випуску і обігу приватизаційних паперів в Україні. Місце банків у процесі випуску та обігу приватизаційних паперів. Характеристика законодавства України про деривативи. Комерційні папери у законодавстві окремих країн світу. Особливості правового регулювання випуску

інвестиційних сертифікатів. Похідні інструменти на ринку цінних паперів: види, поняття, функції. Деривативи у міжнародній практиці.

Тема 4. Векселі

Характеристика такого виду цінних паперів як векселі. Характеристика законодавства про цінні папери, що обслуговують торговельний оборот. Вексельне законодавство. Особливості випуску і обігу векселів згідно з чинним законодавством України. Правове регулювання обороту векселів в Україні. Реквізити векселів та наслідки їх недотримання. Види векселів. Обіг переказних векселів. Аваль. Облік векселів. Опротестування векселів: установи, функції, наслідки. Женевські вексельні конвенції. Міжнародні стандарти у цій сфері.

Змістовний модуль 2 ВИПУСК В ОБІГ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

Тема 5. Ринок цінних паперів

Теорія “фіктивного” капіталу. Становлення, розвиток та сучасний стан ринку цінних паперів в Україні. Структура ринку цінних паперів – загальна характеристика учасників та інструментів ринку цінних паперів. Особливості відносин між різними категоріями учасників ринку, пов’язаних з володінням цінними паперами. Загальна характеристика діяльності посередників на ринку цінних паперів. Держава як один із найбільших інвесторів та учасників фондового ринку. Види ринків цінних паперів: первинний та вторинний, біржовий та позабіржовий, ринок державних цінних паперів, інвестиційних паперів, акцій, облігацій, тощо. Міжнародні стандарти щодо функціонування ринку цінних паперів.

Тема 6. Правове регулювання ринку цінних паперів

Державне регулювання випуску і обігу цінних паперів та особливості законодавства України про цінні папери. Моделі регулювання ринку. Характеристика законодавства про торговців цінними паперами та правове регулювання професійної діяльності посередників на фондовому ринку. Функції і повноваження Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Міністерства фінансів України, Національного банку України та інших органів та організацій. Інституційне регулювання випуску і обігу цінних паперів. Вимоги щодо регулювання ринку цінних паперів у міжнародних документах.

Тема 7. Професійна діяльність на ринку цінних паперів

Посередники на фондовому ринку України. Характеристика законодавства України щодо діяльності посередників на первинному і вторинному ринках. Порядок та умови надання спеціальних дозволів (ліцензій) на здійснення діяльності з випуску та обігу цінних паперів в Україні. Брокерська діяльність. Функції брокерів на ринку цінних паперів. Ділерська діяльність. Реєстраторська діяльність: характеристика, функції, роль.

Клірингова та виконавча функції Національного депозитарію. Розкриття інформації на фондовому ринку: регулярна, особлива. Інсайдерська інформація. Розкриття інформації про професійних учасників фондовому ринку. Фондовий ринок. Роль фондової біржі як інструменту вторинного фондового ринку. Міжнародні стандарти у сфері професійної діяльності.

Тема 8. Випуск цінних паперів

Учасники випуску і обігу цінних паперів та їх загальна характеристика: правовий статус і функції. Емісія цінних паперів. Емітенти, державні органи та інші учасники ринку цінних паперів. Особливості реєстрації випуску цінних паперів в залежності від правового статусу емітента. Система Національного депозитарію: структура, складові, функції. Емісія цінних паперів. Реєстрація випуску емісії цінних паперів. Вимоги до проспекту емісії цінних паперів. Відкрите розміщення цінних паперів. Закрите розміщення цінних паперів. Випуск акцій. Випуск облігацій внутрішніх та місцевих позик. Випуск облігацій зовнішніх позик. Випуск облігацій підприємств. Випуск векселів. Випуск інвестиційних сертифікатів. Випуск іпотечних цінних паперів. Законодавство про систему Національного депозитарію. Проспект емісії. Місце та роль посередників на фондовому ринку України. Характеристика законодавства України щодо діяльності посередників на первинному і вторинному ринках. Вимоги Європейського Союзу і міжнародних організацій до проспекту емісії.

Тема 9. Особливості обігу електронних цінних паперів

Структура, складові і функції система Національного депозитарію. Законодавство про систему Національного депозитарію. Особливості електронного обігу цінних паперів: інфраструктура. Особливості випуску та обігу цінних паперів в бездокументарній формі. Знерухомлення цінних паперів: мета, характеристика процедури. Клірингова та виконавча функції Національного депозитарію. Інститут зберігачів в Україні: історія становлення, розвиток та сучасний стан. Роль, функції та діяльність учасників системи депозитарію. Міжнародні уніфіковані норми у сфері забезпечення електронних цінних паперів.

5. Рекомендована література

а) основна:

1. Цінні папери: підручник / В.Д. Базилевич, В.М. Шелудько, Н.В. Ковтун та ін. За ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2011. – 1094 с.
2. Поважний О.С. Цінні папери і фондовий ринок: навчальний посібник для студентів вузів / О.С. Поважний, Н.С. Орлова, А.Л. Свечкіна. – Львів: Магнолія, 2010. – 360 с.
3. Колойда О.В. Правове регулювання фондового ринку України: навч. посіб. / О.В. Колода. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 310 с. – Бібліогр.: с. 313-315.

4. Фондовий ринок: навчальний посібник для студентів вузів / ред. В.М. Діденко. – Чернівці: Наші книги, 2010. – 620 с.
5. Цінні папери та фондовий ринок в Україні: нормативно-правове регулювання / уклад. О.М. Роїна. – К.: Скіф; К.: КНТ, 2008. – 392 с.

б) додаткова:

6. Шелудько В. Фінансовий ринок: Підручник/ В. Шелудько. - К.: Знання , 2006. – 535 с.
7. Корпоративне управління і фондовий ринок: підручник для студентів вузів / О.М. Царенко, Н.О. Бей, О.Д. Мартиненко, І.В. Сало. – Суми: Університетська книга, 2005. – 334 с.
8. Словник-довідник фінансового ринку: словник / Укл.: В.В. Фещенко, О.О. Резнікова, О.В. Романченко та ін.. – К.: Українське агентство фінансового розвитку, 2005. – 321 с.
9. Луць В.В., Сивий Р.Б., Яворська О.С. Акціонерне право: Навчальний посібник / За заг. ред. В.В. Луця, О.Д. Крупчана. – К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2004. – 256 с.
10. Пальчевич Г.Т. Ринок цінних паперів: Навчальний посібник / Г.Т. Пальчевич, В.В. Подплетній. – Кіровоград: Мавік, 2002. – 238 с.
11. Мозговий О.М. Фондовий ринок: навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни / О.М. Мозговий. – К.: КНЕУ, 2001. – 96 с.
12. Фондовий ринок України: законодавче регулювання: Практичний посібник / М.О. Бурмака, В.В. Посполітак, Д.С. Бутенко та ін. – 2-е вид., перероб. та доп. – К.: АДС УМКЦентр, 2005. – 559 с.